

Een gezonde melkgeitenhouderij (2)

Piet Vellema, Gezondheidsdienst voor Dieren

Piet Vellema van de Gezondheidsdienst voor Dieren schreef in de vorige Geitenhouderij over onder andere Q-koorts. In dit nummer gaat hij in op andere vervelende ziektekiemen die voor de mens niet zonder risico zijn. Ook schetst hij het gezonde melkgeitenbedrijf.

Foto: Wilma Wolters

Bij kleine herkauwers komen een aantal ziektekiemen voor die voor de mens niet zonder risico zijn. Veel van deze ziektekiemen komen vrij bij de geboorte of bij een abortus. Enkele voorbeelden daarvan zijn de volgende infecties.

Toxoplasma gondii

Toxoplasma gondii is een wereldwijd voorkomende protozo. In de cyclus van deze parasiet speelt vooral de jonge, niet-immune kat een belangrijke rol als uitscheider van de ziekteverwekker. Veel geiten worden in hun leven met deze parasiet besmet. Een eerste contact met deze parasiet tijdens de dracht kan abortus tot gevolg hebben.

Chlamydia abortus

Deze bacterie heeft een afwijkende vermeerderingscyclus en vermeerderd zich uitsluitend in levende cellen. Daardoor is deze ziektekiem niet zo eenvoudig te isoleren. De tijd die verloopt tussen een besmetting en het optreden van abortus bedraagt in de regel minimaal 5 à 6 weken. Ook bij geiten die aan het begin van de dracht worden geïnfecteerd, treedt abortus op in het laatste deel van de dracht. Veranderingen aan de placenta treden in de regel niet op voor de 90ste dag van de dracht. Vindt de infectie plaats op een later tijdstip in de dracht, dan blijft de infectie vaak verborgen in het dier aanwezig en kan de volgende dracht leiden tot abortus.

Listeria monocytogenes

Listeria monocytogenes is een bacterie waarvan verschillende typen bestaan. Problemen met listeria komen bijna alleen voor bij geiten die gevoerd worden met ingekuilde producten. Bij listeriose is abortus een van de mogelijke verschijnselen. Bij een uitbraak op een bedrijf waar altijd ingekuilde producten worden gevoerd, worden vaak vooral de jongere dieren getroffen. Na een infectie kunnen lacterende geiten deze ziektekiem uitscheiden via de melk. Op bedrijven met melkgeiten moet hiermee rekening worden gehouden, zeker als dergelijke bedrijven de melk zelf verwerken.

Campylobacter

In ons land kunnen verschillende campylobactersoorten abortus veroorzaken. Wanneer dit probleem op een bedrijf speelt, kan het percentage aborterende dieren vrij hoog liggen. Ook de sterfte van normaal geboren lammeren kan erg hoog zijn.

Salmonella

Er zijn verschillende salmonella's die bij de

geit abortus kunnen veroorzaken. Salmonella Dublin en Salmonella typhimurium komen op rundveebedrijven in ons land regelmatig voor. Bij geiten zien wij gelukkig niet zo vaak problemen. In het algemeen komt abortus veroorzaakt door salmonella in ons land niet veel voor.

Yersinia pseudotuberculosis

Deze bacterie, die bij vrijwel alle zoogdieren en bij veel vogels pseudotuberculose kan veroorzaken, wordt soms als enige bacterie geïsoleerd uit verworpen lammeren. Bij deze aandoening komen haardjes met weefselverval voor in inwendige organen. De aandoening moet niet worden verward met Caseous lymphadenitis (CL) die ook wel pseudotuberculose wordt genoemd en in ons land in het recente verleden vrij veel bij geiten voorkwam. De verwekker van CL is Corynebacterium pseudotuberculosis.

Brucella-soorten

Bij de geit kunnen Brucella melitensis en Brucella abortus voorkomen. Van deze bacteriën, die bij de geit abortus kunnen veroorzaken, levert een besmetting met Brucella melitensis de meeste problemen op. Bij een abortus worden grote aantallen kiemen uitgescheiden. Later kan de uitscheiding van deze kiemen via schede-uitvloeiing maar ook via de melk plaatsvinden. Volwassen dieren kun-

nen de verwekker jarenlang bij zich dragen. Serologisch aantoonbare antilichamen geven dieren die de infectie hebben doorgemaakt meestal levenslang immuniteit. Brucellose door Brucella abortus is in Nederland uitgeroeid, maar komt zo nu en dan bij geïmporteerd rundvee weer voor. Bij geiten in ons land heeft de bacterie nooit een rol van betekenis gespeeld. Brucella melitensis komt in Nederland niet voor, maar wel op grote schaal in de landen rond de Middellandse Zee. Bij de mens veroorzaakt Brucella melitensis Maltakoorts. Na een incubatietijd van ongeveer tien dagen beginnen koortsaanvalen. De patiënten zijn moe en transpireren sterk. Er kan sprake zijn van een milt- en leverzwelling en er kunnen aanhoudende griepachtige verschijnselen bestaan alsook hart- en circulatie-, ademhalings- en vruchtbaarheidstoornissen. Elk jaar worden ongeveer twintigduizend schapen en geiten onderzocht om aan te tonen dat deze ziekte in ons land niet voorkomt.

Paratuberculose

Paratuberculose is een lastig te bestrijden aandoening die waarschijnlijk op (bijna) alle Nederlandse bedrijven met melkgeiten voorkomt. De ziekte veroorzaakt niet alleen van bedrijf tot bedrijf in omvang verschillende directe schade, maar ook sectorbrede indirecte (imago)schade. Een aanpak die gegaran-

deerd leidt tot een paratbc-vrij bedrijf bestaat niet. Een aanpak vergt veel tijd en bestaat uit een combinatie van onder andere de volgende (management)maatregelen: hygiëne, hygiëne en nog eens hygiëne, lammeren opvangen bij geboorte, verstrekken van veilige (kunst) biest, gescheiden opfok bij voorkeur tot de leeftijd van anderhalf jaar, in combinatie met vaccinatie op jonge leeftijd. Vaccinatie helpt wel, maar is alleen niet afdoende en geeft bovendien beperkingen in diagnostiek.

Hoe verder?

Het gezonde melkgeitenbedrijf anno 2010 heeft natuurlijk I&R op orde. De veranderingen die dit jaar zijn doorgevoerd maken dat hier en daar de veranderingen nog niet helemaal zijn doorgevoerd, maar dat is begin 2011 zonder twijfel wel het geval. De kennis, de infrastructuur en de apparatuur zijn aanwezig en over enkele jaren kunnen we ons niet meer voorstellen hoe we ons zonder dit systeem hebben kunnen redden. Op het gezonde melkgeitenbedrijf hoort CAE niet thuis. Deze aandoening veroorzaakt zoveel economische en imagoschade, dat deze ziekte binnen enkele jaren in de hele sector zal zijn uitgeroeid. Hetzelfde geldt

voor CL: deze ziekte veroorzaakt niet zo heel veel economische schade, maar de imagoschade is minstens zo groot.

Rond de aflamperiode heeft u het als geitenhouder heel erg druk. Ook voor geiten is deze periode heel erg belastend. Alle informatie over vervangingspercentage, benodigde opfok, wel of geen duurmelken en de plussen en minnen van opfokken van heel veel bokjes maken een rationele planning per bedrijf noodzakelijk.

De ziektekiemen die voor vruchtbaarheids- en abortusproblemen zorgen, zijn heel vaak niet zonder risico voor de mens. Daarom roepen wij geitenhouders op om bij abortusproblemen altijd contact op te nemen met de eigen dierenarts. Samen zullen zij tot een aanpak moeten komen: eigenlijk hoort op elk bedrijf een behandelplan vruchtbaarheids- en abortusproblemen te liggen. Als houder en dierenarts er samen niet uitkomen, wil GD daar graag bij helpen. Het allerebelangrijkste is namelijk, zeker als het om meerdere gevallen gaat, om achter de oorzaak te komen. De diagnostiek is niet altijd eenvoudig en kost bovendien het nodige. Hetzelfde geldt voor een eventuele behandeling en preventieve maatregelen. Het instellen van een behandeling zonder diagnose raden wij om een aantal redenen ten stelligste af. Bij de diagnostiek speelt u zelf een belangrijke rol in het aandragen van de juiste informatie. Ook daarvoor is I&R een onmisbaar hulpmiddel: registreer de dekperiodes en de dieren per groep. Een goede diagnostiek is niet alleen van belang om te weten wat de oorzaak is, maar vooral om daarna gericht te kunnen behandelen en preventieve maatregelen te kunnen nemen.

Zolang geen onderzoek heeft plaatsgevonden en dus nog niet vaststaat of er sprake is van besmettelijk verwerpen, is voorzichtigheid geboden. Dat geldt zeker voor *Chlamydia abortus* en *Coxiella burnetii*. Op bedrijven waar deze diagnose is gesteld, maar ook op bedrijven waar nog geen diagnose is gesteld, zouden zwangere vrouwen niet moeten helpen tijdens de aflamperiode. Ze zouden ook niet in de stal moeten komen en contact moeten hebben met de kleren van de partner die geassisteerd heeft bij een verlossing. Tenslotte paratuberculose. De Nederlandse melkveehouderij is gestart met een plan van aanpak en tegen dezelfde achtergrond kan de melkgeitenhouderij niet achterblijven. De bestrijding is niet eenvoudig, kost veel geld, tijd en inspanning, maar het gezonde melkgeitenbedrijf van de toekomst kan niet meer om paratbc heen.